

دانشگاه گوارن و منابع طبیعی گوارن

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۷

۸۹-۱۰۴

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2020.17051.1385

تحلیل محتوای مؤلفه‌های تشکیل دهنده اکوسیستم کارآفرینی

ندا علیزاده^{۱*}، علیرضا نیکویی^۱ و حمیدرضا مختاری^۱

استادیار سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۰۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۲۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر تحلیل محتوای کیفی پژوهش‌های مرتبط با مفاهیم اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا بود. برای این منظور، منابع منتشر شده در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ (۸۵ منبع) انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج بررسی تحلیل محتوا منجر به جدا سازی ۷ بعد مرتبط با اکوسیستم کارآفرینی شد که عبارت بودند از: مؤلفه‌های اکوسیستم کارآفرینی، سیاست‌های توسعه کارآفرینی، مشکلات و موانع کارآفرینان، پیش‌نیازهای موفقیت اکوسیستم کارآفرینی، ذینفعان اکوسیستم کارآفرینی، راهکارهای توسعه کارآفرینی و ارکان اکوسیستم کارآفرینی. دیگر نتایج تحقیق مشخص نمود که حدود ۴۰ درصد از منابع مورد بررسی به روش کمی به مطالعه اکوسیستم کارآفرینی پرداخته بودند. بیشتر منابع توسط سازمان‌ها و مؤسسات دولتی به اجرا درآمده بودند، به لحاظ نوع گردآوری داده‌ها، ۴۰ درصد منابع، مدیران، کارآفرینان و صاحبان کسب و کار را مخاطب خود قرار داده بودند. ابزار گردآوری داده‌ها در نیمی از منابع مورد بررسی، از طریق پرسشنامه بود. به لحاظ پراکنش جغرافیایی، بیشتر منابع در سطح بین‌المللی به بررسی ابعاد اکوسیستم کارآفرینی پرداخته بودند. همچنین بررسی سال انتشار منابع چاپ شده مشخص نمود که طی ۱۰ سال، روند افزایشی در منابع منتخب در زمینه اکوسیستم کارآفرینی مشاهده شد.

واژه‌های کلیدی: اکوسیستم کارآفرینی، تحلیل محتوا کیفی، کسب و کارهای نوپا، پژوهش‌های کارآفرینی.

مقدمه

در سال‌های اخیر به رغم تلاش‌هایی که در جهت توسعه کارآفرینی انجام شده است، در عمل، رشد مناسب و پایداری در زمینه توسعه کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک و متوسط در کشور مشاهده نمی‌شود. متأسفانه بسیاری از کارآفرینان در ایران با

موانعی همچون دگرگونی سیاست‌های دولت و به کارگیری سیاست‌های سلیقه‌ای، نامناسب بودن محیط کسب و کار، بی‌ثباتی مدیران و کارفرمایان دولتی، وجود قوانین نامناسب و غیرحمایتی، نبود اطمینان محیطی، فقدان زیرساخت‌های تجاری، عدم حمایت هنجارهای اجتماعی و فرهنگی از کارآفرینی، نامناسب بودن بازار، بهره بالای وام‌های بانکی و غیره روبه رو هستند که فضای نامساعد کسب و کار را پیش روی

*نویسنده مسئول: nedalizadeh@yahoo.com

همچنین اکوسیستم کارآفرینی می‌تواند به عنوان یک محیط فیزیکی توصیف شود، جایی که شمار نسبتاً زیادی از عناصر، اثراتی را در ظهور و رشد کسب و کارها اعمال می‌کنند. این عناصر می‌تواند شامل شرکت‌ها، دانشگاه‌ها، آزمایشگاه‌ها، مشاورین، سرمایه‌گذاران، سازمان‌های پژوهشی، مؤسسات و غیره باشد (کوهن، ۲۰۰۶).

بر پایه اکثریت مطالعات به عمل آمده در زمینه اکوسیستم کارآفرینی، بیشتر تعاریف ارائه شده توافق دارند که اکوسیستم کارآفرینی شامل مجموعه‌ای از عوامل مختلف به هم وابسته در درون یک ناحیه خاص است که حداقل در برگیرنده این عناصر می‌باشند: دانشگاه‌ها و سازمان‌های پژوهشی، منابع انسانی واجد شرایط، شبکه‌های رسمی و غیر رسمی، دولت‌ها، سرمایه‌گذاران، و ارائه‌دهندگان خدمات حرفه‌ای و فرهنگ کارآفرینی (پیستروبی و همکاران، ۲۰۰۸، رابرتز و ایسلی، ۲۰۰۹، آیزنبرگ، ۲۰۱۱).

رگل و نک (۲۰۱۲)، اکوسیستم کارآفرینی را نتیجه تعامل مردم، نقش‌ها، زیرساخت‌ها، سازمان‌ها و حوادثی می‌دانند که محیطی را برای بالا بردن سطوح فعالیت کارآفرینانه ایجاد می‌کنند. آنها هفت مؤلفه مشخص را جهت یک اکوسیستم قدرتمند کارآفرینی ارائه می‌دهند که عبارتند از: دسترسی به سرمایه، وجود برنامه‌های کارآفرینی دولت‌مدار، آموزش کارآفرینی، سیاست‌های مساعد، تحقیق و توسعه، زیرساخت‌های تجاری-قانونی و سهولت قوانین ورود به کار.

با نگاهی به تجربه کشورهای پیشرو در مباحث کارآفرینی و توسعه اقتصادی، می‌توان به سرعت تبادل ایده در این کشورها پی‌برد. مطالعات میدانی نشان می‌دهد این موضوع در ایران تاکنون سرعت قابل قبولی نداشته است. بررسی گزارش سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی برای سال ۲۰۱۸ نشان

آنها قرار داده است (قبادی و قدرتی، ۱۳۹۰). این مشکلات باعث شده که بیشتر کارآفرینان، برای راه‌اندازی کسب و کار خود اقدام نکنند و یا آنان که اقدام کرده‌اند در میانه راه متوقف و یا سرانجام از کار دست بکشند. از این رو در ایران تنها ۱۰ درصد از کارآفرینان، موفق به شروع فعالیت‌های کسب و کار خود می‌شوند و ۹۰ درصد باقی‌مانده در مرحله راه‌اندازی متوقف می‌شوند (شفیعی و شقاقی، ۲۰۰۳). امروزه تشویق افراد به سمت کارآفرینی و حمایت از مراکز رشد برای ترویج کارآفرینی، کافی نیست. توسعه کارآفرینی نیازمند آمادگی زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی، همکاری نظام‌های آموزشی، ساختارهای اداری و مالی و سایر سازوکارهای حمایتی می‌باشد. لذا توسعه کارآفرینی در کشور مستلزم نگاه سیستمی مسئولان به کارآفرینی می‌باشد به طوری که عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و مقرراتی مرتبط به کارآفرینی را به طور همزمان مورد توجه قرار دهند و در تدوین سیاست‌های توسعه کارآفرینی همه ابعاد را مورد نظر قرار دهند.

از این رو، توسعه کارآفرینی نیازمند شبکه‌ای از عناصر مختلف است که آیزنبرگ (۲۰۱۱) از این شبکه به عنوان اکوسیستم کارآفرینی نام می‌برد.

اکوسیستم کارآفرینی به عنوان مبنایی برای طراحی سیاست‌های کارآفرینی بویژه برای کسب و کارهای جدید فناوری مدار ظهور یافت. اکوسیستم کارآفرینی، به عناصر، افراد، سازمان‌ها یا مؤسسات خارج از فرد کارآفرین اشاره دارد که محرک یا مانع تصمیم فرد برای کارآفرین شدن یا احتمال موفقیت او در صورت راه‌اندازی کسب و کار کارآفرینانه است. به عبارتی، اکوسیستم کارآفرینی محیطی را ایجاد می‌کند که تلاش‌های کارآفرینانه را تشویق کند (فورفاس، ۲۰۰۹).

را داشته است و در حال حاضر، علاوه بر پژوهشگران منفردی که در زمینه کسب و کارهای کوچک مشغول پژوهش هستند، مؤسسات بخش‌ها و بنیادهایی نیز برای بالا بردن پژوهش در شرکت‌های جدید و با فناوری بالا نیز شکل گرفته‌اند که روند پژوهش‌ها را به صورت حرفه‌ای به پیش می‌برند (قمبر علی و همکاران، ۱۳۹۳).

همزمان با افزایش توجه به پژوهش‌های کارآفرینی، رشد تعداد پژوهشگران، تعداد مقالات منتشر شده، تعداد کنفرانس‌ها و مجلات علمی متمرکز بر کارآفرینی نیز اتفاق افتاده است. این موضوع به پراکندگی زیاد پژوهش‌ها و موضوعات پژوهشی منجر شد. از طرفی پژوهش‌های علمی که مبتنی بر روش‌شناسی‌های مقتضی و متناسب با موضوع و ماهیت کارآفرینی انجام شده است، یکی از مؤلفه‌های اساسی شکل‌گیری و تکامل منظومه‌ی علمی کارآفرینی بوده است. بی‌تردید رسیدن به مشروعیت علمی و نهادینه شدن آکادمیک کارآفرینی، نیازمند توسعه و بهره‌گیری از بنیان‌های نظری و مفهومی، روش‌شناسی‌های مقتضی و معتبر و تبیین مستمر حیطه‌های موضوعی پالایش‌یافته است (عربیون و همکاران، ۱۳۹۳). در ایران نیز پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی و اکوسیستم کارآفرینی ابتدا از حوزه مدیریت برخاست و به تدریج در بین گروه‌های مختلف دانشگاهی، پژوهشگران و نهادهای علمی متعددی رواج یافت. بنابر این، باید به صورتی نظام‌مند، پژوهش‌های این حوزه را بررسی کرد تا درک درستی از دست‌آوردهای آن و همچنین نیازهای پژوهشی آینده به دست آید. از این رو پژوهش حاضر، در پی آن است که با تحلیل محتوای کیفی مقالات و آثار منتشر شده در نشریات تخصصی داخلی و خارجی، در یک فاصله زمانی ۱۰ ساله (۲۰۱۰-۲۰۱۹) وضعیت پژوهش‌های مرتبط با کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی را از منظر

می‌دهد که امتیاز کشور ۵۶/۴۸ در بین سایر کشورها می‌باشد. این گزارش نشان می‌دهد که سرعت انجام اصلاحات کشور نسبت به سایر کشورهای جهان کمتر بوده و موجب شده جایگاه بین‌المللی کشور نسبت به سال گذشته ۴ رتبه تنزل یابد و از رتبه ۱۲۰ در بین ۱۹۰ کشور به رتبه ۱۲۴ نزول پیدا کند. از طرف دیگر توجه به جدیدترین داده‌های دیدبان کارآفرینی (GEM) نیز بیانگر این واقعیت است که کارآفرینی در ایران در جایگاه مناسب خود قرار ندارد (دفتر توسعه کارآفرینی، ۱۳۹۵).

طبق گزارش سال ۲۰۱۷ دیدبان جهانی کارآفرینی، ایران در شاخص نوپا (TEA) که بیانگر فعالیت‌های کارآفرینانه‌ی نوظهور و جدید در بین جمعیت بالغ ۱۸ تا ۶۴ سال می‌باشد، در رتبه ۳۱ در میان ۶۷ کشور قرار دارد. در شاخص کارآفرینی تثبیت شده (درصد کارآفرینان با بیش از ۴۲ ماه سابقه فعالیت) در جایگاه ۵۰ است. در شاخص درک فرصت کارآفرینانه که بیانگر شناسایی فرد از فرصت‌های محیط پیرامون خود در ۶ ماه آتی است، در رتبه ۲۷ (در بین ۶۷ کشور) قرار دارد. همچنین در شاخص درک قابلیت کارآفرینانه که معرف خود کارآمدی کارآفرینانه است، در رتبه ۴۱ قرار دارد. شاخص قصد کارآفرینانه در کشور نیز رتبه ۴۱ را در میان ۶۷ کشور مورد بررسی به خود اختصاص داده است، از طرف دیگر در آخرین گزارش موسسه کارآفرینی و توسعه جهانی (GEI, 2018)، رتبه ایران در میان ۱۳۰ کشور جهان، ۷۲ می‌باشد. از این رو می‌بایست نتیجه‌گیری کرد که اکوسیستم کارآفرینی در ایران تشکیل نشده و یا جایگاه مناسبی ندارد (سایت خبری تحلیلی ناظر اقتصاد، ۱۳۹۷).

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های مرتبط با مفاهیم کارآفرینی و اکوسیستم کارآفرینی، رشد قابل توجهی

موضوعات کلیدی و روش پژوهش مورد بررسی قرار دهد. به این منظور پاسخ به سؤالات زیر مد نظر این پژوهش بوده است:

۱- موضوعات پژوهشی مقالات مرتبط با اکوسیستم کارآفرینی در مجلات علمی داخلی و خارجی چیست؟

۲- چه روش‌های پژوهشی در مقالات اکوسیستم کارآفرینی استفاده می‌شود؟

۳- سطوح تحلیل در مقالات اکوسیستم کارآفرینی چگونه است؟

۴- نوع گرد آوری اطلاعات و ابزار گردآوری داده‌ها در مقالات کارآفرینی چگونه است؟

۵- روند چاپ مقالات اکوسیستم کارآفرینی بر اساس دوره‌های زمانی مختلف چگونه است؟

مرور ادبیات موضوع: اکوسیستم کارآفرینی به عنوان مبنایی برای طراحی سیاست‌های کارآفرینی بویژه برای کسب و کارهای جدید فناوری مدار ظهور یافت. والدز (۲۰۰۰)، معتقد است استراتژی اکوسیستم کارآفرینی در نتیجه مخاطب قرار دادن بعضی از اشتباهات سیاسی بوجود آمده است، همچون اختصاص پایین کارایی عمومی به کارآفرینی، فقدان وضوح اهداف سیاسی کارآفرینی، و عدم پذیرش مهبانندگان اعتبار کارآفرینی.

سورش و رامراج (۲۰۱۲)، در مطالعه خود تلاش کردند چارچوب مفهومی از اکوسیستمی را توسعه دهند که افراد را به شروع کسب و کار تشویق می‌کند. آنها نتیجه گرفتند ۸ عامل بر تصمیم‌گیری افراد برای انتخاب مسیر کارآفرینی اثر می‌گذارند که اکوسیستم کارآفرینی را تشکیل می‌دهند. این عامل‌ها عبارتند از: حمایت اخلاقی، مالی، تکنولوژی، بازار، اجتماعی، شبکه، دولت و حمایت محیطی.

داشان و همکاران (۲۰۱۰)، به بررسی اکوسیستم کارآفرینی در مصر پرداختند. آنها به دنبال پاسخ این سؤال بودند که آیا حمایت ارائه شده جهت کارآفرینان کافی است و آیا هم افزایی بین قسمت‌های مختلف اکوسیستم وجود دارد؟ نتایج نشان داد که سازمان‌های حمایتی موجود فقدان هماهنگی هستند و اغلب دوباره کاری، در وظایف نشان می‌دهند.

کوهن (۲۰۰۶)، معتقد است اکوسیستم کارآفرینانه از طریق مجموعه‌ای از شاخص‌های وابسته به هم که برای تولید و خلق کسب و کار مخاطره آمیز جدید با هم تعامل دارند، به تدریج در طول زمان شکل می‌گیرند. همچنین حیدری ساربانی (۱۳۹۱)، بیان می‌دارد اکوسیستم کارآفرینی، مبتنی بر حمایت از نوآوری بوده و مجموعه‌ی متنوعی از بازیگران را سازماندهی و هماهنگ می‌کند.

آمولو و میگیرو (۲۰۱۵)، اکوسیستم کارآفرینانه را به عنوان تسهیلات، منابع، افراد و فضای کارآفرینانه‌ای تعریف می‌کنند که برای تحقق کارآفرینی ضروری است. به زعم فلدمن و همکاران (۲۰۰۵)، در بطن یک اکوسیستم کارآفرینانه، حداقل یک و یا چند کسب و کار بزرگ تاسیس شده که فعالیت‌های تحقیق و توسعه و تولید را انجام می‌دهند و نقش مهمی در توسعه اکوسیستم ایفا می‌کنند. آنها افراد مستعد (نیروی کار ماهر) را استخدام می‌کنند و برای کارکنان خود شرایط پیشرفت به سطوح بالاتر کسب و کار و آموزش را فراهم کرده و منبعی از کسب و کارهای جدید هستند.

از نظر آیزنبرگ (۲۰۱۱)، اکوسیستم کارآفرینی چهار ویژگی دارد: ۱) ابعاد اکوسیستم عبارتند از: سیاست، تامین مالی، فرهنگ، حمایت، سرمایه انسانی، بازارها ۲) هر اکوسیستم کارآفرینی منحصر به فرد می‌باشد. ۳) تعیین علل ریشه‌ای موفقیت یک اکوسیستم کارآفرینی با توجه به روابط چند بعدی و

در دسترس، سرمایه انسانی، سرمایه‌گذاری و تامین مالی، منتورینگ، چارچوب مقرراتی و زیر ساختی، آموزش و تربیت، دانشگاه‌های اصلی به عنوان کاتالیست، و حمایت‌های فرهنگی.

آلدریچ (۲۰۰۰)، با مقایسه‌ی پژوهش‌های کارآفرینی در برخی کشورها، بیان می‌کند که پژوهش‌های کارآفرینی و کسب و کار کوچک، در بیشتر کشورها دارای جهت گیری قوی برای سیاست گذاری است و از نظر تاریخی، این پژوهش‌ها بیشتر توصیفی است تا اکتشافی و مبتنی بر آزمون فرضیه‌ها می‌باشد.

در این راستا، در نخستین مطالعه‌ی مهم از نوع تحلیل پژوهش‌های کارآفرینی که توسط برازل و هربرت (۱۹۹۹) انجام شد، تعداد ۸۱ مورد از مطالعات انجام شده مورد بررسی قرار گرفت. این بررسی نشان داد که ۸۰ درصد پژوهش‌ها از نوع استقرایی بودند و در ۶۴ درصد از پژوهش‌ها، راهبرد نمونه پیمایشی انتخاب شده بود و تنها در تعداد معدودی از مقالات، مطالعات میدانی و طولی صورت گرفته بود. به لحاظ طرح پژوهش، ۵۲ درصد از پژوهش‌ها توصیفی و ۱۵ درصد بدون روش شناسی غیر تجربی بوده است. در گرد آوری داده‌ها، ۳۵ درصد از طریق پرسش‌نامه، ۴۸ درصد از شیوه مصاحبه، ۵ درصد به صورت مشاهده و ۱۲ درصد از تعمق استفاده شده بود.

چرچیل و لوییس (۱۹۸۶)، نیز تعداد ۲۸۹ مورد خلاصه مقالات از ۱۰ نشریه را همراه با مقالات ارایه شده در چهار دوره کنفرانس بین المللی دانشکده بایسون (۱۹۸۱ تا ۱۹۸۴) و همچنین مقالات ارایه شده در کنفرانس‌ها در سال ۱۹۸۳ را که شامل ۱۵۰ مقاله‌ی پژوهشی بود، بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که مطالعات مربوط به کارآفرینی در مراحل آغازین است و هنوز تعریف فراگیر و مورد توافقی در خصوص کارآفرینی ارایه نشده است.

علت و معلولی غیر ممکن است. ۴) کارآمدی یک اکوسیستم کارآفرینی به تقویت همه ابعاد شش گانه بستگی دارد.

بنا به اعتقاد (Isenberg, 2011)، راهبرد اکوسیستم کارآفرینی، یک راهبرد جدید و مقرون به صرفه برای توسعه کارآفرینی و در نهایت پیشرفت اقتصادی است. به زعم وی، این راهبرد، حداقل مکمل لازم یا حتی پیش شرط راهبردهای خوشه‌ای، نظام‌های نوآوری، اقتصادهای دانش بنیان و سیاست‌های رقابت پذیری ملی است.

داوری و همکاران (۱۳۹۶)، در تحقیقی با استفاده از نظر خبرگان در ایران به دنبال شناسایی اجزای اکوسیستم کارآفرینی دانش بنیان برآمد. بر اساس مطالعات اکتشافی و مصاحبه با خبرگان، ۱۷ عامل برای اکوسیستم کارآفرینانه دانش بنیان شناسایی شدند. از آنجایی که بستر این تحقیق، در داخل بوده، معرفی و تشریح ابعاد و چارچوب آن می‌تواند بینش مناسبی از محیط داخلی بدهد. این عوامل عبارت بودند از: ایجاد دانشگاه کارآفرینانه، ایجاد شهرک صنعتی دانش بنیان، ایجاد پارک علم و فناوری، ایجاد یک نظام قانونی و حکومتی مناسب، توسعه ارتباط دانشگاه با صنعت، توسعه زیر ساخت‌ها و ساختارهای اطلاعاتی، توسعه بازار و رقابت پذیری، توسعه سرمایه انسانی، توسعه سرمایه اجتماعی، توسعه نیروی نوآوری، ایجاد فرهنگ کارآفرینانه، حمایت‌های مالی، توسعه گرایش کارآفرینانه به افراد آکادمیک و یا تحصیلکرده، یادگیری فن شناختی، تولید دانش، و توانایی کارآفرینی دانش بنیان، و فرصت کارآفرینی دانش بنیان.

بنا به نظر میثمی و همکاران (۱۳۹۶)، ۸ رکن اصلی برای اکوسیستم کارآفرینانه، در نظر گرفته شده است که منطبق بر ارکان معرفی شده توسط مجمع جهانی اقتصاد است. این ارکان عبارتند از: بازارهای

سال ۱۳۹۰ پرداخت. یافته‌ها نشان داد که موضوعات کارآفرینی سازمانی و ایجاد یا توسعه‌ی کسب و کار دارای بیشترین فراوانی بودند. بیشتر پژوهش‌ها برای درک پدیده‌های کارآفرینانه از یک سطح تحلیل استفاده کردند و فرد و سازمان، سطح تحلیل غالب در مطالعات است. همچنین بیشتر پژوهش‌ها از یک منبع داده‌ی دست استفاده اول کردند و پیمایش پرسش نامه‌ای در بین کارآفرینان یا مؤسسان کسب کار غالب‌ترین روش گردآوری داده‌ها بود.

عربیون و همکاران (۱۳۹۴)، در تحقیقی که با عنوان تحلیل محتوای پژوهش‌های کارآفرینی در ایران انجام دادند، ۱۸۹ مقاله را که درباره کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک بود، تا پایان سال ۱۳۹۱ مطالعه کردند. نتایج این پژوهش مشخص کرد به طور کلی روند توجه به پژوهش‌های کارآفرینی در ایران افزایشی بوده و از سال ۱۳۸۶ به بعد رشد چشمگیری داشته است.

از این رو، با توجه به منحصر به فرد بودن هر اکوسیستم و ویژگی‌ها و عوامل متنوعی که آنها دارند، این تحقیق سعی دارد به تحلیل محتوای آثار پیرامون اکوسیستم کارآفرینی بپردازد تا از این طریق، عوامل تاثیرگذار، راهکارها و چالش‌های موجود بر سر راه توسعه این اکوسیستم در کشور، شناسایی شود.

روش تحقیق

طرح پژوهش حاضر از نوع کیفی و مبتنی بر تحلیل محتوا است و از رویکرد توصیفی - تحلیلی برای توصیف و ارزیابی محتوای مقالات جامعه هدف استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، مقالات منتشر شده درباره‌ی اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا در نشریات معتبر داخلی (تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، فصلنامه ترویج و آموزش کشاورزی، و فصلنامه توسعه کارآفرینی) و

آلدریچ (۱۹۹۲)، به بررسی جامع تری نسبت به پژوهشگران پیشین پرداخت و ۱۴۱ مقاله‌ی ارایه شده در کنفرانس‌های سالانه‌ی دانشکده‌ی بابسون و ۱۸۱ مقاله‌ی ارایه شده در مجلات تخصصی را از جنبه‌های روش پژوهش، حوزه‌ی مطالعاتی طرح پژوهش و فنون تحلیلی مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که در کنفرانس‌های دانشکده‌ی بابسون، مطالعات استقرایی کمتر مورد توجه قرار گرفته و بیشتر پژوهش‌های پیمایشی متداول بوده است. همچنین مطالعات طولی طی این دوره افزایش یافته است.

چندلر و لیون (۲۰۰۱)، ۴۱۶ مقاله تجربی در مجلات کارآفرینی و کسب و کار کوچک منتشر شده طی سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۹ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که فقط ۱۸ درصد این پژوهش‌ها به روش کیفی انجام شده بود، ۷ درصد نیز طولی بودند و ۱۹۵ مقاله، داده‌های دست اول را به کار برند.

همچنین ایرلند و همکاران (۲۰۰۵)، به تحلیل محتوا و بررسی مقالات کارآفرینی و اکوسیستم کارآفرینی در آکادمی مجله‌ی مدیریت از سال ۱۹۶۳ تا ۲۰۰۰ پرداختند که نتایج پژوهش معرف روند افزایش تولید پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی در مجله‌ی مورد بررسی بود. این پژوهش همچنین نشان داد که موضوعات مربوط به کسب و کارهای کوچک، جدید و مخاطره پذیر، کارآفرینی بین‌المللی، نهادی، شرکتی و مطالعه بر روی افراد کارآفرین رو به افزایش است.

در ایران، هر چند تحقیقات مختلفی در خصوص تحلیل محتوا انجام شده است، اما کمتر بر تحلیل محتوای پژوهش‌های کارآفرینی و اکوسیستم کارآفرینی تمرکز شده است. یکی از نخستین پژوهش‌ها در زمینه‌ی تحلیل محتوای پژوهش‌های کارآفرینی، توسط وکیلی و انصاری (۱۳۹۰)، صورت گرفت. این پژوهش، به تحلیل محتوای ۹۲ مقاله تا

در تحقیق را به خود اختصاص داده بود. در این طبقه، ۱۰ عامل که ارتباط مستقیمی با اکوسیستم کارآفرینی دارند شناسایی شدند که عبارت بودند از قوانین و مقررات دولتی، موقعیت جغرافیایی، بازارها، زیرساخت‌ها، نوآوری، حمایت‌های مالی، نیروی انسانی و شبکه‌ها. بعد دوم، سیاست‌های توسعه کارآفرینی با ۳۱ تکرار در منابع (۳۶/۵ درصد) بود که از جمله سیاست‌های مورد اشاره در آن را می‌توان به: ایجاد مراکز آموزشی-ترویجی و مشاوره‌ای، حمایت از گروه‌های کارآفرین بویژه زنان و جوانان، گسترش ارتباطات داخلی و بین‌المللی، حمایت از مالکیت فکری، تدوین استراتژی‌های ملی، توجه به فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری در کشور، نام برد. بعد سوم که در محتوای منابع مورد توجه در تحقیق بیشتر مورد توجه قرار گرفته بود، چالش‌ها و موانع و مشکلات گسترش و یا شکل‌گیری اکوسیستم نوآوری در کشور با ۱۷ مورد تکرار (۲۰ درصد) بود. از جمله چالش‌ها و موانعی که معرفی شده بود: نرخ‌های بالای بهره‌های بانکی، عدم دسترسی مناسب با بازارهای داخلی و خارجی، مناسب نبودن پوشش‌های بیمه‌ای، عدم وجود زیرساخت‌های فیزیکی و مالی، و مقاومت کسب و کارهای سنتی را می‌توان نام برد. چهارمین بعد شناسایی شده، پیش‌نیازهای موفقیت برای توسعه اکوسیستم کارآفرینی با ۱۵ مورد تکرار بود که فاکتورهای شناسایی شده در این بعد شامل فراهم کردن امکانات و تجهیزات و زیرساخت‌ها، فراهم کردن فرصت‌های ارتباطاتی، و ایجاد ظرفیت‌های سازمانی بود. پنجمین بعد شناسایی شده، ذینفعان اکوسیستم کارآفرینی (با ۱۳ مورد تکرار) بود که عبارت بودند از مراکز رشد، شتاب‌دهنده‌ها، گروه‌های دانشجویان و فارغ‌التحصیلان، سازمان‌ها و نهادهای غیر دولتی و شرکت‌های چند ملیتی. بعد ششم، ذینفعان اکوسیستم کارآفرینی بود که شامل

خارجی (Entrepreneurship theory and practice, Entrepreneurship and regional development) در محدوده زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ که بیشترین تعداد آثار چاپ شده در حوزه اکوسیستم کارآفرینی را داشتند، بودند. در این پژوهش، نمونه‌گیری انجام نشد و تمام جامعه، مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها، فهرستی طراحی شد که شامل دو بخش اطلاعات کلی مقالات و نشریات و واژه‌های مرتبط با کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی بود. به این منظور، واژه‌های مورد نظر در سرعنوان‌های موضوعی فارسی و لاتین، جستجو و مستند شدند و سپس تکرارهای آنها شناسایی و حذف شدند. همچنین برای کاهش خطا و افزایش اعتبار نتایج پژوهش، تحلیل محتوای مقالات توسط سه پژوهشگر انجام شد. به این ترتیب، خطاهای صورت گرفته در هر مرحله از پژوهش، شناسایی و حذف شدند. بر این اساس تاکید پژوهش حاضر بر دو محور: الف) موضوع پژوهش، ب) الگوهای پژوهش در شش سطح روش پژوهش، سطح تحلیل، نوع گردآوری داده‌ها، ابزار گردآوری داده‌ها، پراکنش جغرافیایی و سال انتشار، بود. برای تجزیه و تحلیل نتایج پژوهش نیز از آمار توصیفی فراوانی و درصد استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های این تحقیق با توجه دو محور کلی گرایش‌های پژوهشی و روش انجام پژوهش و نحوه گردآوری داده‌ها در دو بخش جداگانه به شرح زیر قابل ارائه می‌باشد.

الف- گرایش‌های پژوهشی: نتایج بررسی محتوای ۸۵ منبع منتخب در تحقیق مشخص نمود که ابعاد اکوسیستم کارآفرینی با ۴۳ مورد تکرار (۵۰/۶ درصد مقالات)، بیشترین محتوای تشکیل‌دهنده منابع منتخب

مراکز رشد، شتاب دهنده ها، گروه‌های دانش‌جویان و فارغ التحصیلان، سازمان‌ها و نهادهای غیر دولتی و شرکت‌های چند ملیتی بودند. ششمین بعد، راهکارهای توسعه کارآفرینی بود که شامل ارتباط مراکز دانشگاهی و صنعتی، فراهم کردن امکانات سخت افزاری و نرم افزاری، فراهم کردن محیط و فضای فرهنگی لازم برای فعالیتهای کارآفرینانه. در نهایت بعد هفتم شناسایی شده از تحلیل محتوای کیفی منابع منتخب تحقیق، ارکان اکوسیستم کارآفرینی بود که شامل عواملی چون درک فرصت، مهارت راه اندازی کسب و کارهای نوپا، پذیرش ریسک، شبکه‌سازی و پشتیبانی فرهنگی بود.

جدول ۱- تحلیل محتوای منابع مرتبط با اکوسیستم کارآفرینی بر اساس موضوع پژوهش

ردیف	طبقه‌بندی	تعداد	درصد	موضوعات پژوهشی
۱	ابعاد اکوسیستم کارآفرینی	۴۳	۵۰/۶	قوانین و مقررات دولتی، موقعیت جغرافیایی (قابلیت اطمینان در منطقه، تامین هزینه‌های زندگی و سرمایه‌گذاری)، بازارها (مشتریان، کانال‌های توزیع، تامین‌کنندگان و شرکت‌های بزرگ)، زیر ساخت‌ها (زیر ساخت‌های فیزیکی، مؤسسات آموزشی، مخابرات، حمل و نقل)، نوآوری (ایجاد دانش و مهارت، تحقیق و توسعه)، تامین مالی (شتاب‌دهنده‌ها، سرمایه خصوصی، کمک‌کنندگان به کسب و کار)، فرهنگ، دیده شدن (رویدادها، ملاقات‌ها و همایش‌ها)، حمایت کردن (مراکز اطلاعاتی، کارشناسان و مربیان)، نیروی انسانی (تحصیلات، آموزش‌ها و مهارت‌ها)، شبکه‌ها (شبکه‌های رسمی، غیر رسمی و گروهی).
۲	سیاست‌های توسعه کارآفرینی	۳۱	۳۶/۵	ایجاد مراکز آموزشی-ترویجی و مشاوره‌ای، افزایش سطح مهارت کارآفرینان روستایی، حمایت از مشارکت زنان در جامعه کارآفرینی، گسترش مجموعه خدمات، تقویت ارتباطات بین‌المللی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت محیط زیست، حمایت از مالکیت فکری و تجاری‌سازی بهینه اختراعات، ایجاد شبکه میان شرکت‌ها با هدف برقراری رابطه فعالان اقتصادی و کسب و کارهای زنجیره‌ای، توجه جدی به کارآفرینان جوان، برپایی بازارچه‌های کارآفرینی در مدارس و دانشگاه‌ها، اتخاذ برنامه‌های مناسب و عملیاتی از سوی دولت در جهت تحقق سیاست‌های کلی تدوین شده، تامین مالی از کارآفرینان، توسعه بازارهای مالی، تاسیس و گسترش فعالیتهای پارک‌های علم و فناوری، تدوین استراتژی ملی کارآفرینی، اصلاح و بهبود قوانین، حمایت از فناوری و نوآوری.
۳	مشکلات و موانع کارآفرینان	۱۷	۲۰	نرخ‌های بهره بانکی، دسترسی نامناسب به بازار، نابسامانی بازارهای فروش، نبود نظام امنیت اجتماعی، نبود پوشش‌های مناسب بیمه‌ای، رفاهی، دگرگونی در سیاست‌های دولت، به کارگیری سیاستهای سلیقه ای، بی ثباتی مدیران و کارفرمایان دولتی، نبود اطمینان محیطی، عدم وجود زیر ساخت‌های تجاری، نبود حمایت‌های اجتماعی و فرهنگی از کارآفرینی، نامناسب بودن بازار، بهره بالای وام‌های بانکی، عدم وجود دوره-های آموزشی با کیفیت، نبود نقشه راه مناسب و عدم وجود تفکر سیستماتیک، عدم شفافیت فضای کارآفرینی، عدم پشتیبانی و حمایت کافی دولت، وجود ارگان‌های موازی و نبود وحدت رویه، مترادف دانستن کارآفرینی با اشتغال زایی در سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، مقاومت کسب و کارهای سنتی در برابر کارآفرینی خلاق و نوین
۴	پیش نیازهای موفقیت اکوسیستم کارآفرینی	۱۵	۱۷/۶	وجود امکانات و تجهیزات سخت افزاری و نرم افزاری کافی، وجود افراد تحصیل کرده، برقراری ارتباط مناسب با دانشگاه‌ها و مجامع بین‌المللی، ارتباط با مراکز صنعتی، ایجاد ظرفیت‌های سازمانی جدید و ایجاد هم افزایی بین سهامداران.
۵	ذینفعان اکوسیستم کارآفرینی	۱۳	۱۵/۳	مراکز رشد (انکوباتورها)، شتاب‌دهنده‌ها، فضای همکاری، دوره های آموزشی و رقابتی، سرمایه گذاران، مربیان و شبکه فارغ التحصیلان، گروه‌های دانش‌جویان، شرکت‌های چند ملیتی، کار آفرینان، سازمان‌های غیر دولتی، مقامات دولتی، مجمع‌ها، نهادهای تامین مالی،

دانشگاه‌ها و سایر نهادهای مرتبط.				
فعالیت‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها از طریق ایجاد مراکز رشد و جذب شرکت‌ها فراهم شود، دانشگاه‌ها شبکه‌های ارتباطی گسترده با صنعت و کارآفرینان ایجاد نمایند، امکانات سخت افزاری و نرم افزاری لازم بالاخص بودجه و فضا برای ایجاد و توسعه مراکز رشد و جذب شرکت‌ها فراهم شود، دانشگاه شبکه‌های ارتباطی گسترده با صنعت و کارآفرینان ایجاد نماید، از تکنولوژی‌های جدید به منظور توسعه خلاقیت و فرهنگ کارآفرینی و پیشبرد اهداف کارآفرینانه در دانشگاه استفاده بیشتری شود، رسالت و کارکردهای دانشگاهها بر اساس مدل دانشگاه‌های کارآفرین بازنگری شود.	۱۴/۱	۱۲	راهکارهای توسعه کارآفرینی	۶
درک فرصت، مهارت راه اندازی کسب و کارهای نوپا، پذیرش ریسک، شبکه سازی، پشتیبانی فرهنگی.	۱۱/۸	۱۰	ارکان اکوسیستم کارآفرینی	۷

به روش پژوهش‌های کمی انجام گرفته بودند. ۲۸ درصد، به روش کیفی انجام شده بود. ۱۸ درصد روش پژوهش آمیخته (کمی+ کیفی) را به کار گرفته‌اند و حدود ۱۶ درصد آنها نیز از مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی منابع و پژوهش‌های پیشین استفاده برده بودند.

ب) الگوهای پژوهش: الگوهای پژوهش در این تحقیق شش محور روش پژوهش، سطح تحلیل، نوع گردآوری داده‌ها، ابزار گردآوری داده‌ها، پراکنش جغرافیایی و سال انتشار را شامل می‌شود. محور نخست- روش پژوهش: از نظر روش پژوهش همان طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، از بین ۸۵ مقاله‌ی بررسی شده در تحلیل محتوا، ۳۸ درصد آنها

جدول ۲- فراوانی پژوهش‌های مورد مطالعه از نظر روش پژوهش

درصد	فراوانی	روش پژوهش
۳۷/۶	۳۲	کمی
۲۸/۲	۲۴	کیفی
۱۷/۶	۱۵	آمیخته
۱۶/۵	۱۴	مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی منابع
۱۰۰	۸۵	جمع

محور سوم- نوع گرد آوری داده‌ها: یافته‌های مربوط به نوع گردآوری داده‌ها در جدول ۴ نشان می‌دهد که در ۴۰ درصد مطالعات، مدیران، کارآفرینان و صاحبان کسب و کار را جامعه هدف بررسی اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا تشکیل می‌دادند. ۳۲ درصد از دیدگاه دانشجویان، فارغ التحصیلان و هنرجویان به بررسی موضوع پرداخته بودند، ۲۰ درصد نیز از دیدگاه کارکنان و کارمندان استفاده برده بودند. همچنین، حدود ۸ درصد از پژوهش‌ها نیز از

محور دوم- سطح تحلیل: نتایج مربوط به سطح تحلیل در پژوهش‌های مرتبط با کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی در جدول ۳ ارائه شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که سطح تحلیل غالب در مطالعات سازمان (۳۸ درصد) و فرد (۳۲ درصد) بوده است. همچنین حدود ۱۶ درصد پژوهش‌ها نیز به صورت گروهی انجام شده است. ۱۴ درصد نیز در سطح ملی به مطالعه کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی پرداخته بودند.

طریق بررسی اسناد و مدارک پیشین به مطالعه اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا پرداخته بودند.

جدول ۳- فراوانی پژوهش‌ها از نظر سطح تحلیل

درصد	فراوانی	سطح تحلیل
۳۷/۷	۳۲	شرکت/سازمان
۳۱/۷	۲۷	فرد
۱۶/۵	۱۴	گروه
۱۴/۱	۱۲	ملی
۱۰۰	۸۵	جمع

جدول ۴- فراوانی پژوهش‌ها از نظر گردآوری اطلاعات

درصد	فراوانی	جامعه و نمونه آماری
۴۰	۳۴	مدیران، کارآفرینان و صاحبان کسب و کار
۳۱/۸	۲۷	دانشجویان، فارغ التحصیلان، و هنرجویان
۲۰	۱۷	کارکنان و کارمندان
۸/۲	۷	اسناد و مدارک
۱۰۰	۸۵	جمع

بودند. ۳۳ درصد از مصاحبه با خبرگان و ۱۸ درصد نیز از بررسی اسناد و بایگانی مدارک استفاده برده بودند.

محور چهارم- ابزار گردآوری داده‌ها: جدول ۵ نشان می‌دهد که حدود ۴۹ درصد از پژوهش‌های مرتبط با کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی از پرسش‌نامه برای گردآوری داده‌ها استفاده کرده

جدول ۵- فراوانی پژوهش‌ها از نظر نوع ابزار گردآوری داده‌ها

درصد	فراوانی	منبع داده‌ها
۴۹/۴	۴۲	پرسشنامه
۳۲/۹	۲۸	مصاحبه
۱۷/۶	۱۵	اسناد و بایگانی
۱۰۰	۸۵	جمع

کارآفرینی اشاره شده بود و در حدود ۳۱ درصد نیز در سطح استانی به مطالعه تجربیات گوناگون در خصوص اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا پرداخته بودند.

محور پنجم- پراکنش جغرافیایی: مطابق نتایج به دست آمده از جدول ۶، حدود ۳۶ درصد از منابع در سطح بین‌المللی به مطالعه کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی پرداخته بودند. در ۳۳ درصد از مطالعات به صورت بین‌المللی به مسئله اکوسیستم

جدول ۶- فراوانی پژوهش‌ها از نظر پراکنش جغرافیایی

پراکنش جغرافیایی	فراوانی	درصد
بین‌المللی	۳۱	۳۶/۵
ملی	۲۸	۳۲/۹
استانی	۲۶	۳۰/۶
جمع	۸۵	۱۰۰

۸۹) نشان از روند افزایشی توجه به اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا بود. در بخش منابع لاتین نیز شاهد روند افزایش توجه به مباحث اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا بودیم. همچنین بیشترین منابع مورد مطالعه در این تحقیق، مربوط به سال ۲۰۱۸ با حدود ۱۷ درصد فراوانی بود (جدول ۷).

محور ششم - سال انتشار: نتایج بررسی سال انتشار منابع تحقیق در دو بخش منابع فارسی (۵۵ منبع) و منابع لاتین (۳۰ منبع) نشان داد که اکثریت منابع مورد مطالعه در بخش فارسی، مربوط به سال ۱۳۹۷ با (۱۶/۴ درصد) بود. سال ۱۳۹۴ با (۱۴/۵ درصد) و سال ۱۳۹۳ با حدود ۱۳ درصد، رتبه‌های دوم و سوم را به خود اختصاص دادند. به طور کل، از بررسی منابع در بخش فارسی در فاصله حدود ۱۰ ساله (۹۸-

جدول ۷- فراوانی پژوهش‌ها از نظر سال انتشار

منابع فارسی			منابع لاتین		
سال انتشار	فراوانی	درصد	سال انتشار	فراوانی	درصد
۱۳۸۹	۳	۵/۵	۲۰۱۰	۱	۳/۳
۱۳۹۰	۵	۹/۱	۲۰۱۱	۲	۶/۷
۱۳۹۱	۴	۷/۳	۲۰۱۲	۲	۶/۷
۱۳۹۲	۴	۷/۳	۲۰۱۳	۳	۱۰
۱۳۹۳	۷	۱۲/۷	۲۰۱۴	۳	۱۰
۱۳۹۴	۸	۱۴/۵	۲۰۱۵	۴	۱۳/۳
۱۳۹۵	۵	۹/۱	۲۰۱۶	۴	۱۳/۳
۱۳۹۶	۶	۱۰/۹	۲۰۱۷	۴	۱۳/۳
۱۳۹۷	۹	۱۶/۴	۲۰۱۸	۵	۱۶/۷
۱۳۹۸	۴	۷/۳	۲۰۱۹	۳	۱۰
جمع	۵۵	۱۰۰	جمع	۳۰	۱۰۰

مشخص‌کننده توجه رو به رشد محققان و نویسندگان به مفاهیم کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی بود ولیکن با این وجود، مفهوم کسب و کارهای نوپا و اکوسیستم کارآفرینی، همچنان مفهومی جدید و نهادینه نشده در اکثر جوامع به شمار می‌رود.

جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تلاش این پژوهش، در راستای شناسایی مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده اکوسیستم کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا بود که به شیوه تحلیل محتوای کیفی انجام شد. نتایج بررسی منابع مرتبط در تحقیق در طول ۱۰ سال،

در تحقیق میثمی و همکاران (۱۳۹۶)، بروز و رشد کارآفرینی‌های فناورانه در کشورهای مختلف، در گرو زمینه و مجموعه عوامل مختلفی است که در این بین رویکرد اکوسیستمی، بواسطه نگاه جامع و یکپارچه به این حوزه می‌تواند نقش مهم و مؤثری را برای درک واقعیت‌های مرتبط با این مقوله و جهت‌دهی مطلوب به تصمیم‌ها و اقدامات بهبوددهنده داشته باشد.

یافته‌های به دست آمده در این پژوهش، منجر به شناسایی ۷ بعد مرتبط با اکوسیستم کارآفرینی شد. این ابعاد عبارت بودند از: مؤلفه‌های اکوسیستم کارآفرینی، سیاست‌های توسعه کارآفرینی، مشکلات و موانع مربوط به کارآفرینان، پیش‌نیازهای موفقیت اکوسیستم کارآفرینی، ذینفعان اکوسیستم کارآفرینی، راهکارهای توسعه کارآفرینی و ارکان اکوسیستم کارآفرینی. یافته‌های تحقیق مشخص نمود که توسعه کارآفرینی باید همه جانبه، کل نگر و پایدار باشد چرا که ایجاد یک محیط کارآفرینی، به شانس و تصادف بستگی ندارد؛ نیازمند درک فرصت‌ها توسط افراد، مهارت راه‌اندازی کسب و کارهای نوپا و قدرت پذیرش ریسک، دارد. همچنین ایجاد یک اکوسیستم کارآفرینی در کشور، نیازمند فراهم‌سازی یکسری پیش‌نیازهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، ارتباط با مراکز صنعتی، علمی و سرمایه‌داری دارد. علاوه بر آن، اجرای موفق یک اکوسیستم کارآفرینی در جامعه، نیازمند رفع موانع و مشکلات کارآفرینان در زمینه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد. همچنین، نیازمند حمایت‌های مختلف سیاسی و قانون‌گذاری در زمینه دسترسی به بازارها، کاهش نرخ بهره‌های بانکی، و کاهش مالیات برای کارآفرینان است.

بر این اساس، مطابق نتایج به دست آمده در تحقیق ممبر علی و همکاران (۱۳۹۳) و قبادی و قدرتی (۱۳۹۰)، توسعه کارآفرینی، نیازمند فراهم‌سازی زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و از

طرفی همکاری نظام‌های آموزشی با ساختارهای اداری و مالی و سایر ساز و کارهای حمایتی می‌باشد. همچنین، میثمی و همکاران (۱۳۹۶)، نیز اعتقاد دارند توسعه اکوسیستم کارآفرینی، نیازمند فراهم‌سازی زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و از طرفی همکاری نظام‌های آموزشی با ساختارهای اداری و مالی و سایر سازوکارهای حمایتی می‌باشد.

لذا با توجه به مباحث مطرح شده و چالش‌ها و مشکلاتی که در خصوص اکوسیستم کارآفرینی و توسعه آن شناسایی شد، می‌توان پیشنهادها را زیر را به منظور بهبود عملکرد کسب و کارهای نوپا و شکل‌گیری موفقیت‌آمیز اکوسیستم‌های کارآفرینی در کشور، ارائه نمود:

(۱) یکی از مهمترین ابعاد شناسایی شده و تاثیرگذار این تحقیق در ایجاد اکوسیستم کارآفرینی، سیاست‌ها بود. در این راستا، اعمال حمایت‌ها و سیاست‌هایی از قبیل حمایت‌های مالی از کارآفرینان، کاهش نرخ مالیات برای کارآفرینان، توسعه بازارهای مالی، تاسیس و گسترش فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری، تدوین استراتژی ملی کارآفرینی، و تسهیل دسترسی به بازارهای جهانی را می‌توان پیشنهاد نمود.

(۲) قوانین و مقررات، از جمله عوامل تاثیرگذار دیگر در شکل‌گیری اکوسیستم کارآفرینی بود. در این زمینه اصلاح و بهبود قوانین کسب و کار از طریق مجلس شورای اسلامی، تقویت قوانین مربوط به حمایت از فناوری‌ها و نوآوری‌ها، وجود قوانینی در راستای حمایت از مالکیت فکری و تجاری-سازي از اختراعات، می‌تواند در موفقیت اکوسیستم‌های کارآفرینی مؤثر واقع شود.

(۳) عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز از جمله ابعاد دیگر تاثیرگذار بر اکوسیستم کارآفرینی در تحقیق معرفی شد. در این زمینه ایجاد مراکز آموزشی-ترویجی و

۵. قبادی، ا.، و قدرتی، ش. ۱۳۹۰. موانع توسعه کارآفرینی در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه زنجان.

۶. قمبر علی، ر.، آگهی، ح.، علی بیگی، ا.ح. زرافشانی، ک. ۱۳۹۳. راهبرد اکوسیستم کارآفرینی: پارادایم جدید توسعه کارآفرینی، نشریه کارآفرینی کشاورزی، ۱(۳): ۲۱-۳۸.

۷. میثمی، ا.م.، الیاسی، ق.، دهکردی، ع.، و حجازی، س.ر. ۱۳۹۶. ابعاد و مولفه‌های اکوسیستم کارآفرینی فناورانه در ایران. فصلنامه مدیریت توسعه فناوری، ۳(۳): ۹-۴۲.

۸. وکیلی، ی.، و انصاری، م. ۱۳۹۰. ارزیابی روشهای پژوهش کارآفرینی در کشور و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده. توسعه کارآفرینی، ۴(۱۳): ۲۰۴-۱۸۵.

9. Aldrich, H.E. 1992. Methods in Our Madness? Trends in Entrepreneurship Research. in Sexton, D.L. and Kasarda, J.D. (eds.), The State of the Art of Entrepreneurship, Boston, MA: PWS-Kent Publishers, 191-213.
10. Amolo, J. and Migiroy, S.O. 2015. An entrepreneurial flair development: the role of an ecosystem. Problems and Perspectives in Management, 13(2): 494-505.
11. Brazeal, D. and Herbert, T. 1999. The Genesis of Entrepreneurship. Entrepreneurship Theory and Practice, 23 (3): 29-45.
12. Chandler, G.N. and Lyon, D.W. 2001. Issues of Research Design and Construct Measurement in Entrepreneurship Research: Past Decade. Entrepreneurship Theory and Practice, 25 (4): 101-113.
13. Churchill, N.C. and Lewis, V.L. 1986. Entrepreneurship Research: Directions and Methods. in Sexton, D.L. and Smilor, R. (eds.), The Art and Science of Entrepreneurship, Cambridge, MA: Ballinger, 333-365.
14. Cohen, B. 2006. Sustainable valley entrepreneurial ecosystems. Business Strategy and the Environment, 15(1): 1-14.

مشاوره‌های در سطح مدارس و دانشگاه‌ها، و پارک-های علم و فناوری به منظور افزایش سطح مهارت در کارآفرینان، برقراری ارتباطات مناسب بین دانشگاه‌ها و مجامع بین‌المللی و مراکز صنعتی، می‌تواند در شکل‌گیری اکوسیستم کارآفرینی تاثیرگذار باشد.

۴) ذینفعان، عامل تاثیرگذار مهمی در شکل‌گیری هر اکوسیستمی به شمار می‌روند. ممکن است به دلایل گوناگون، این افراد لزوماً از حضور یکدیگر مطلع نباشند اما در یک مسیر در حال همکاری می‌باشند. سیاست‌گذاران در این اکوسیستم، می‌بایست ضمن تشکیل شبکه ارتباطات ذینفعان کارآفرینی در کشور، اهداف همه ذینفعان را در مسیر رشد و پایداری اکوسیستم هدایت نمایند. این ذینفعان شامل افراد کارآفرین، شتاب‌دهنده‌ها، دانشگاه‌ها، و همه اعضای جامعه می‌باشند.

منابع

۱. حیدری ساربان، و. ۱۳۹۱. عوامل موثر بر تقویت کارآفرینی کشاورزان در مناطق روستایی، مطالعه موری: شهرستان مشکین شهر. فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، ۱۰ (۳۵): ۲۶۳-۲۷۸.
۲. داوری، ع.، سفیدبری، ل.، و باقر صاد، و. ۱۳۹۶. عوامل اکوسیستم کارآفرینی ایران بر اساس مدل آیزنبرگ. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۰(۱): ۱۲۰-۱۰۰.
۳. دفتر توسعه کارآفرینی. ۱۳۹۵. پایش و بهبود نظام کارآفرینی ایران: معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال.
۴. عربیون، ابوالقاسم.، عبداله‌زاده، غلامحسین، شریف‌زاده، محمدشریف. ۱۳۹۴. تحلیل محتوای پژوهش‌های کارآفرینی در کشور. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین، ۷ (۲): ۷۹-۱۰۳.

- ecosystem in the United States: opportunities to increase entrepreneurial activity. Babson College, USASBE, 52-69p
21. Reland, R.D., Reutzell, C.R. and Webb, J.W. 2005. Entrepreneurship Research in AMJ: What has been Published, and what Might the Future Hold? *Academy of Management Journal*, 48: 556-564.
  22. Roberts, R.Y. and Eesley, E. 2009. *Entrepreneurial impact: the role of MIT*. MIT Press. West III, G.P. and Bamford, C.E. 2005. Creating a technology based entrepreneurial economy: a resource based theory perspective, *Journal of Technology Transfer*, 30: 433-451.
  23. Shaghghi, A. and Shafiei, M. 2003. Strategies to increase the Effective and competitive participation of small and medium industries in economics and industry Islamic Republic of Iran, 1th end, Rasa Cultural Institute. Tehran. 126pp.
  24. Suresh, J. and Ramraj, R. 2012. Entrepreneurial ecosystem: case study on the influence of environmental factors on entrepreneurial success, *European Journal of Business and Management*, 4(16): 95-101.
  25. Valdez, J. 2000. The entrepreneurial ecosystem: toward a theory of new business formation, University of Texas at San Antonio. 85-101p.
  15. Dahshan, M., Tolba, A. and Badreldin, T. 2010. Enabling entrepreneurship in Egypt: toward a sustainable dynamic model [pdf] Cairo: Entrepreneurs Business Forum-Egypt.
  16. Feldman, M., Francis, J. and Bercovitz, J. 2005. Creating a cluster while building a firm: Entrepreneurs and the formation of industrial clusters. *Regional Studies*, 39(1), 129– 141.
  17. Forfas, F. 2009. *Entrepreneurial Ecosystem: South West Ireland, rethinking entrepreneurship*. Baseline Data and Analysis, South West Ireland. Dublin. 26 p. www.forfas.ie.
  18. Isenberg, D. 2011. The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: principles for cultivating entrepreneurship. Presentation at the Institute of International and European Affairs, May 12, 2011, Dublin Ireland. Available on line at <http://entrepreneurial-revolution.com/> (last accessed: 01/27/2012). 1-32p.
  19. Pistrucci, D., Blessing, J. and Mekemson, K. 2008. Building an entrepreneurial engineering ecosystem for future generations: the kern Entrepreneurship education network, American Society of Engineering Educators 2008 ASEE Annual Conference and Exposition June 22–25, 2008 - Pittsburgh, PA. 11-25p.
  20. Regele, M.D. and Neck, H.M. 2012. Entrepreneurship education sub-

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 5 (4), 2019

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2020.17051.1385

Content Analysis of the Components of the Entrepreneurial Ecosystem in Iran

N. Alizadeh^{1*}, A.R. Nikooyee¹ and H.R. Mokhtari¹

¹Assistant Professor in Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran

Received: 25/08/2019; Accepted: 17/10/2019

Abstract

The purpose of the present study was to analyze the qualitative content of research related to the concepts of entrepreneurship ecosystem and start-ups. For this purpose, sources published between 2010 and 2019 (85 sources) were selected and reviewed. The results of the content analysis led to the separation of seven dimensions related to the entrepreneurial ecosystem. Dimensions were: Entrepreneurial Ecosystem Dimensions, Entrepreneurship Development Policies, Entrepreneurial Problems and Barriers, Entrepreneurial Ecosystem Success Prerequisites, Entrepreneurial Ecosystem Stakeholders, Entrepreneurial Development Strategies and Entrepreneurial Ecosystem. Other research results indicated that about 40% of the resources surveyed had quantitatively studied the entrepreneurial ecosystem. Most of the resources were implemented by organizations, targeting 40% of resources for managers, entrepreneurs and business owners. Data were collected through a questionnaire in half of the sources. In terms of geographical distribution, most sources at the international level have examined the dimensions of the entrepreneurial ecosystem. In addition, a review of the year of publication of the published sources revealed that during the 10 slides, there was an increasing trend in selected sources in the field of entrepreneurship ecosystem.

Keywords: Entrepreneurship ecosystem, Qualitative content analysis, Startup businesses, Entrepreneurship Research.

---

*Corresponding author; nedalizadeh@yahoo.com

